

Rapport fra vurderingsutvalget for oversatt litteratur 2024

Formålet med innkjøpsordningen for oversatt litteratur er at det blir oversatt, utgitt, spredt og lest litteratur av høy kvalitet oversatt til norsk fra flest mulig språk.

Innkjøpsordningen for oversatt litteratur har to søknadsfrister i året, i juni og desember.

[Retningslinjer for innkjøpsordningen for oversatt litteratur](#)

Påmeldinger og innkjøp

	2020	2021	2022	2023	2024
Antall behandlede titler	226	216	240	243	198
Antall innkjøpt	119	130	118	125	122
Antall avslått	107	86	122	118	76
Innkjøpsprosent	53 %	60 %	49 %	51 %	62 %
Budsjett	15 454 800	15 995 200	15 350 000	15 806 000	16 122 000

Budsjettallene for 2020 og 2021 inkluderer tilførte stimuleringsmidler på totalt 1,5 mill. kroner i forbindelse med koronapandemien.

Kategorier 2024

	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Prosentandel innkjøp
Skjønnlitteratur voksne	109	72	37	66 %
Skjønnlitteratur barn og unge	37	21	16	57 %
Sakprosa voksne	49	28	21	57 %
Sakprosa barn og unge	3	1	2	33 %
Totalt	198	122	76	62 %

Format og målform 2024

	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Innkjøpsprosent
Både papirbok og e-bok	152	98	54	64 %
Kun papirbok	46	24	22	52 %
Nynorsk	12	9	3	75 %
Bokmål	186	113	73	61 %

Om utvalget

Vurderingsutvalget for oversatt litteratur har i 2023 bestått av:

John Grande (leder) (f. 1977), Oslo. Frilans oversetter av skjønnlitteratur og sakprosa, både for barn og voksne. Oversetter fra engelsk, italiensk og svensk.

Sindre Andersen (f. 1982), Oslo. Frilans oversetter, forfatter og kritiker. Har oversatt både prosa og poesi, fra rumensk, engelsk, svensk og dansk.

Anne Marie Guttorm Graven (f. 1982), Nordland. Frilans oversetter mellom nordsamisk og norsk. Forfatter og kulturarbeider.

Inger Hesjevoll Schmidt-Melbye (f. 1982), Trøndelag. Forsker og førstebibliotekar ved Universitetsbiblioteket Dragvoll NTNU.

Hedda Vormeland (vara) (f. 1977), Trøndelag. Frilans oversetter i forskjellige sjangre for både voksne og barn og unge. Oversetter fra nederlandsk, engelsk og dansk.

Utvalget er oppnevnt for perioden 2024–2025. Utvalget har hatt to todagers møter: et fysisk møte i Oslo i august 2024 og et digitalt møte i februar 2025. Alle faste medlemmer var til stede på begge møtene.

De fire utvalgsmedlemmene leser og vurderer søknadene til alle de påmeldte titlene. På møtet kommer utvalget fram til en felles avgjørelse basert på en helhetsvurdering. Utvalget har ikke sett behov for å hente inn konsulentuttalelser i forbindelse med vurdering av søknadene i 2024.

Tendenser og analyser

Som vanlig er bøker oversatt fra engelsk den klart største gruppen med 69 påmeldte titler, hvorav 48 prosent ble innkjøpt. Det er verdt å nevne at det bak dette tallet skjuler seg et noe større mangfold enn det som fremgår av tabellen nederst i rapporten. Flere afrikanske forfattere som skriver på engelsk, blir utgitt i Europa eller USA. Ser man på statistikken, kan man dermed få inntrykk av at det britiske og amerikanske hegemoniet er noe sterkere enn det i virkeligheten er. Titler som Tsitsi Dangarembgas *En kropp å sørge over* og Abdulrazak Gurnahs *Tyveri* må kunne regnes som afrikansk litteratur, selv om de er skrevet på et europeisk språk og opprinnelig utgitt i henholdsvis USA og England. Afrikansk litteratur oversatt fra afrikanske språk er det derimot fint lite av – med eventyrsamlingen *Det er ikke jeg som lyver – og andre eventyr fra Madagaskar*, oversatt fra gassisk, som et sjeldent unntak.

De største språkgruppene utover engelsk er fransk, svensk og tysk, alle med rundt 20 titler hver. Japansk og dansk er størst blant språkene med færre påmeldinger, begge med 11 påmeldte titler i 2024. Deretter følger spansk (8 titler) og russisk (5 titler). Med unntak av tyrkisk er alle de resterende språkene europeiske språk. Selv om det på mange måter er stort mangfold i de påmeldte bøkene, som er oversatt fra 22 forskjellige språk, er fraværet av ikke-europeiske språk påfallende. På målspråksiden er 12 av titlene oversatt til nynorsk, noe som utgjør beskjedne 6 prosent. Til gjengjeld er en større andel av disse bøkene innkjøpt enn av bøkene som er oversatt til bokmål: 75 mot 61 prosent. De fleste av de påmeldte nynorsktitlene er skjønnlitteratur for voksne, men det er også to skjønnlitterære for barn og

ungdom og én sakprosabok for voksne. Forlagene med flest nynorsktitler er Samlaget (4) og Skald (2). Resten av titlene er fordelt på forlag med én nynorskoversettelse hver.

Når det gjelder fordeling på sjanger, er det også påfallende hvor få sakprosabøker for barn og unge som var påmeldt – bare tre stykker i hele 2024, hvorav én ble innkjøpt. Antallet påmeldte titler innen denne kategorien har variert en del de siste årene, men er jevnt over lavt – fra 3 (2024, 2019) til 12 (2023). Det er vanskelig å si noe om hvorfor det er slik, men med tanke på utvalget i norske biblioteker må det sies å være forstemmende. Det er selvfølgelig ikke mulig å peke på noen tendens blant de påmeldte sakprosatitlene for barn og unge ut over at det er få av dem.

Blant sakprosabøker for voksne er det derimot noen tydelige tendenser. Som i 2023 er det lite naturvitenskap og mye kultur, historie og politikk. En annen tendens som fortsetter fra fjoråret, er at krigen i Ukraina setter tydelige spor både i form av bøker om de involverte landene og med titler oversatt fra ukrainsk, russisk og belarusisk. Denne tendensen er synlig i påmeldte titler innen både sakprosa og skjønnlitteratur for voksne. Også krigen i Gaza er tydelig til stede med titler som Raja Shehadehs *Hva frykter Israel fra Palestina?* og Ilan Pappes *En kort innføring i Israel–Palestina-konfliktens historie*.

En tendens innen skjønnlitteratur for barn og unge som ble påpekt under møtene, er at forlagenes ambisjonsnivå ofte synes å være relativt lavt – både med tanke på en del av titlene som er påmeldt, og arbeidet som ser ut til å være lagt ned i søknadene. I en del tilfeller – særlig når det gjelder bøkene for de yngste barna – får man inntrykk av at forlaget er mer opptatt av at bøkene skal oppfylle noen instrumentelle kriterier – for eksempel at de henvender seg til gutter og/eller svake lesere, eller at det er stort mangfold blant de fiktive personene i boken – enn at de skal være god litteratur, skape undring eller gi leserne åndelig føde. I det store og hele stikker tegneseriene seg ut med jevnt høy litterær og kunstnerisk kvalitet, for eksempel de gamle traverne *Motstandsbarne* og *Alene*, og nykommeren *Silhuett av en stemme*. Blant tegneseriene er den fransk- og japanskspråklige dominansen stor, men med innslag av dansk og engelsk. Og selvfølgelig kommer det gode titler for barn og ungdom også utenfor tegneseriesjangeren, men nivået er langt mer ujevnt.

Skjønnlitteratur for voksne er den klart største kategorien med 109 av 198 påmeldte titler. Her er mangfoldet såpass stort at det er vanskeligere å utpeke noen tydelige tendenser ut over det som allerede er sagt om språkfordeling, samt visse lite overraskende trekk som at romansjangeren og nyere bøker dominerer. Vi kan notere oss at flere titler er skrevet av nordiske minoriteter og/eller forteller om samers og kveners erfaringer: Petra Rautiainens *Havets hukommelse*, Tina Harnesks *Folk som sår i snø* og Elin Anna Labbas *Dra ikke til havet*. Antallet titler er imidlertid såpass lavt at det foreløpig er vanskelig å kalle det en tendens.

Noen få store og mellomstore forlag dominerer søknadslistene. Seks forlag sto til sammen for godt over halvparten av årets søknader (119 av 198). I motsatt ende av skalaen har 16 forlag sendt inn én søknad hver. Blant disse er det både godt etablerte kulturinstitusjoner

som Vigmostad & Bjørke og Det norske bibelselskap og småforlag som ser ut til å være opprettet av entusiaster for å utgi denne ene boken.

Et nytt forlag det er verdt å nevne blant de små, er forlaget Cecilie Winger, som er identisk med oversetteren med samme navn. Winger har søkt om innkjøp av to bøker hun skal oversette selv, hvorav én ble innkjøpt. Det er trange tider i bokbransjen, og mange oversettere opplever oppdragstørke. Kanskje vil flere ta saken i egne hender på denne måten fremover?

For å kunne fatte gode vedtak er utvalget avhengig av å få nok informasjon om bøkene det søkes om innkjøp av. Det er åpenbart store forskjeller i hvor mye arbeid forlagene legger i søknadene, og noen ganger blir bøker ikke innkjøpt fordi utvalget rett og slett får for lite informasjon. Noen søknader består mest av vaskeseddeltekster og presseklipp, og i den siste runden mistenker utvalget at deler av enkelte søknadstekster er skrevet ved hjelp av KI eller består av maskinoversatt markedsføringsstoff. Søknader om innkjøp av barnebøker er noen ganger formulert som om de henvender seg til barn, og ikke til voksne fagfolk. Utvalget forsøker etter beste evne å se forbi svake søknadstekster og vurdere boken fremfor søknaden, men siden vi vanligvis bare har anledning til å lese noen få sider av hver bok, er det ikke til å unngå at søknaden har mye å si for hva som blir innkjøpt. Særlig når boken opprinnelig er utgitt på et språk ingen i utvalget kan, slik at vi har dårlige muligheter til å oppsøke informasjon fra eksterne kilder som anmeldelser og bokblogger, er det viktig at søknaden redegjør godt for boken.

Heldigvis får vi prøveoversettelser til nesten alle søknader, og utvalget legger stor vekt på disse. Det er vel og bra med gode søknadstekster, men det er vanskelig å danne seg noe ordentlig inntrykk av hva slags bok vi har med å gjøre, og å vurdere den kritisk, uten å få lest et utdrag. Samtidig vurderer vi om oversettelsen er kompetent utført. Det er sjelden oversettelsen er så mangelfull at det blir en hovedgrunn til å avvise boken, men det har skjedd en håndfull ganger i løpet av året. Da dreier det seg gjerne om en oversetter som rett og slett ikke behersker norsk godt nok, og et forlag som ikke ser ut til å være klar over problemet. Vanligere er det at en rufsete oversettelse er med på å trekke ned helhetsinntrykket. Utvalget tar imidlertid høyde for at prøveoversettelsene er uferdige og skal revideres og språkvaskes, og legger ikke vekt på småfeil og bagateller.

Det er utvalgsleders inntrykk at ordningen og utvalget fungerer godt. Vi har god bredde i kompetanse, bakgrunn, kunnskap og perspektiver blant utvalgsmedlemmene. Ofte har vi svært forskjellig syn på de påmeldte titlene, og slik skal det vel være. Samtidig er det stor vilje til å høre på hverandres syn og argumenter, og vi opplever ikke sjelden at noen endrer mening om en tittel i løpet av diskusjonen i utvalgsmøtene. I det store og hele er inntrykket at vi lykkes godt med å kjøpe inn titler av høy kvalitet og med god bredde – selv om utvalget må fatte beslutninger uten å ha lest bøkene i sin helhet.

Tilpasning og utvikling

I 2023 ble innkjøpsordningen for oversatt litteratur gjennomgått og retningslinjene justert. Gjennomgangen medførte ikke store endringer i ordningen, men det ble tatt inn viktige presiseringer i retningslinjene, blant annet om prøveoversettelser og frist for ferdigstilling av innkjøpte boktitler. De justerte retningslinjene ble tatt i bruk fra og med første søknadsrunde i 2024.

Vedlegg

Innkjøp fordelt på originalspråk og opprinnelsesland 2024:

	Behandlet					Innkjøpt						
Språk	Skjønn. voksen	Skjønn. b&u	Sak. voks.	Sak. b&u	Totalt	Skjønn. voksen	Skjønn. b&u	Sak. voks.	Sak. b&u	Totalt	Innkjøpsprosent	Land
Belarusisk	1				1	1				1	100 %	Belarus
Bulgarsk	1				1	1				1	100 %	Bulgaria
Dansk	8	2	1		11	6	1	1		8	73 %	Danmark
Engelsk	30	13	24	2	69	14	4	14	1	33	48 %	3 Australia, 4 England, 13 Storbritannia, 1 Kenya, 10 USA, 1 USA og Storbritannia, 1 USA og Tyskland
Engelsk (Canada)	1				1	1				1	100 %	Storbritannia
Finsk	3	1			4	3	1			4	100 %	Finland
Fransk	12	6	5		23	7	3	3		13	57 %	1 Belgia og Frankrike, 11 Frankrike, 1 Russland
Færøysk		1			1		1			1	100 %	Færøyene
Gassisk	1				1	1				1	100 %	Madagaskar
Islandsk	2	1			3	1	1			2	67 %	Island
Italiensk	3				3	3				3	100 %	Italia
Italiensk/engelsk				1	1						0 %	
Japansk	4	4	3		11	4	4	1		9	82 %	Japan
Katalansk	2				2	2				2	100 %	Spania
Nederlandsk	3				3	3				3	100 %	Nederland
Polsk	1	1			2	1	1			2	100 %	Polen
Portugisisk	1		1		2	1				1	50 %	Brasil
Russisk	3		2		5	3				3	60 %	1 Latvia, 2 Russland
Spansk	6		2		8	6		2		8	100 %	4 Argentina, 1 Chile og Spania, 3 Spania
Svensk	12	6	4		22	6	4	4		14	64 %	Sverige
Tsjekkisk	1				1						0 %	
Tyrkisk	2				2	1				1	50 %	Tyrkia
Tysk	10	2	7		19	5	1	3		9	47 %	Tyskland
Ukrainsk	2				2	2				2	100 %	Ukraina
Sum	109	37	49	3	198	72	21	28	1	122	62 %	

Påmeldinger og innkjøp fordelt på forlag 2024:

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
CAPPELEN DAMM AS	28	16	12
GYLDENDAL NORSK FORLAG AS	25	14	11
SOLUM BOKVENNEN AS	20	7	13
H ASCHEHOUG & CO W NYGAARD AS	18	10	8
FORENTE FORLAG AS	16	11	5
FORLAGET PRESS AS	12	11	1
EXISTENZ FORLAG AS	7	5	2
FORLAGET OKTOBER AS	6	4	2
BONNIER NORSK FORLAG AS	6	3	3
SPARTACUS FORLAG AS	5	5	0
OUTLAND AS	5	4	1
STIFTINGA DET NORSKE SAMLAGET	4	4	0
QLTURREBUS FORLAG - SCHJØTH-IVERSEN	4	3	1
KAGGE FORLAG AS	4	2	2
AUDIATUR BOKHANDEL AS	4	3	1
PELIKANEN FORLAG AS	3	1	2
GURSLI BERG FORLAG AS	3	2	1
FORLAGSHUSET LUNDE AS	3	1	2
CAMINO FORLAG AS	3	3	0
SKALD AS	2	1	1
METEOR FORLAG AS	2	2	0
CECILIE WINGER	2	1	1
VIGMOSTAD & BJØRKE AS	1	0	1
QUINTANO TRANSLATION AND PUBLISHING KRISTINA RAGNHILD ANNA MARIZZA SEKN	1	1	0
PUNKTUM FORLAGSTJENESTER AS	1	0	1
PENBRIDGE PRESS- SOPHIE	1	0	1
ORKANA FORLAG AS	1	1	0
NGOLF AS	1	0	1
NESTEN DER PUBLISIST AS	1	0	1
LES BONES DONES AS	1	1	0
HINO FORLAG AS	1	1	0
FRISK FORLAG AS	1	0	1
FORLAGET MANIFEST AS	1	1	0
FORLAGET MAMMUT	1	0	1
DET NORSKE BIBELSELSKAP	1	1	0
ANDERSENS FORLAG & BOKHANDEL KATARZYNA TYKOCKA	1	1	0
AKANTUS PRESS ANNE CATHRINE SYSE WOLLEBÆK	1	1	0
AGENDA RES PUBLICA MEDIA AS	1	1	0
Totalt	198	122	76